

(VER)ANTWOORDELIJKHEID

In het februari-nummer bracht Ton Lenders verslag uit over een handboek waarvan hij de inhoud met zeer lange tanden had geconsumeerd. Zijn ontboezemingen inspireerden mij tot de volgende meditatie.

Anno 2003 leven wij een halve eeuw na de dood van de Russische dictator Stalin. Aan het criminele en pathologische karakter van zijn regime is begin dit jaar de nodige aandacht besteed. Minder heb ik vernomen over een element uit het gedachtegoed, of liever gedachtekwad, van het stalinisme dat tot op vandaag doorwerkt. Ik bedoel de vijfjarenplannen, die in hun Nederlandse, vierjarige variant op allerlei manieren een rol spelen in onze maatschappij. Je zou het fluwelen stalinisme kunnen noemen.

Plannen maken is goed. Doelstellingen vormen daarin een noodzakelijk element. Sancties op het niet halen van een doelstelling zijn dikwijls onvermijdelijk. Een doelstelling binnen een plan, al of niet geschraagd door een sanctie, is echter een middel en moet niet voor een einddoel worden aangezien. Twee thema's die ook niet met elkaar moeten worden verward, zijn milieu en natuur. Milieu behoort tot de wereld van plannen en doelstellingen. Zonder getalsnormen en getalswaarden valt in de milieusector geen voortgang te boeken. Kent de natuur – dat is de werkelijkheid, voor zover niet uit de mens voortkomend – plannen, doelen, normen en waarden? Mensen hebben daar zeer uiteenlopende ideeën over, die met elkaar gemeen heb-

ben dat ze veel weerspiegelen van wat in de mensen zelf leeft. Of die ideeën ook in de natuur leven ...

Op een aarde vol mensen kan de mens als denkend wezen niet om zijn verantwoordelijkheid voor de natuur heen. Maar wat is verantwoordelijk? Je kunt je voor iemand of iets erg verantwoordelijk voelen en haar, hem of het vervolgens doodknuffelen. Dat is alleen te voorkomen als je bedenkt dat het woord 'verantwoordelijk' is afgeleid van antwoord. Aan een antwoord gaat een vraag vooraf, en die moet als vraag worden opgevangen.

Wie vanuit beroep of vrijwilligerswerk verantwoordelijk is voor natuur, zal van twee kanten vragen moeten opvangen en daarop antwoord geven. Enerzijds komen de vragen uit de natuur, en voor het spelen van het vragen-antwoordspel met de natuur is veel ervaring, liefde en ook wijsheid nodig. Anderzijds worden vragen gesteld door andere mensen, en het vinden van juiste, doeltreffende antwoorden daarop vergt ook veel ervaring en nog vèèl meer liefde en wijsheid.

Ik kan me niet voorstellen dat natuur vraagt om vierjarenplannen. Nog minder dat ze daarop een juist en doeltreffend antwoord weet te geven. Voor individuele mensen is fluwelen stalinisme al een vloek – hoeveel te meer voor de natuur, waaraan zo'n benadering volkomen vreemd is.

Eddy Weeda

